

Ár 2013, föstudaginn 11. janúar, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Oddur Ólason.

Fyrir er tekið **mál nr. 159/2012:**

M
gegn
F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 25. september 2012, með kvörtun sóknaraðila, dagsettri 25. september 2012. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 26. september 2012, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dagsettu 31. október 2012. Var bréfið sent sóknaraðila, með bréfi nefndarinnar, dagsettu 20. nóvember, og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir bárust ekki frá sóknaraðila.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 11. janúar 2013.

II.

Málsatvik.

Þann 6. ágúst 2008 var skuldabréf nr. X (nú XX) að fjárhæð kr. 2.000.000, gefið út af A, til FF. Varnaraðili hefur nú tekið yfir réttindi og skyldur FF skv. skuldabréfinu. Fasteignin að B var sett að veði á 5. veðrétti til tryggingar skuldinni. Þá tókst sóknaraðili á hendur sjálfskuldarábyrgð á lánuinu. Með undirritun sinni staðfesti sóknaraðili að hafa kynnt sér efni skuldabréfsins og gerði sér grein fyrir í hverju ábyrgð hans væri fölginn og teldi hana samrýmast greiðslugetu hans. Jafnframt staðfesti sóknaraðili að hafa kynnt sér upplýsingabækling um ábyrgðir og efni gildandi samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga.

Í málinu liggur fyrir fjárhagsyfirlit vegna A sem ber með sér að hafa verið breytt þann 15. desember 2008. Stríkað hefur verið yfir nafn maka skuldara, C á fjárhagsyfirlitinu. Á fjárhagsyfirlitinu kom fram að hreinar tekjur fyrir og eftir lánveitingu væru kr. 347.000, greiðslubyrði lána væri kr. 177.500 fyrir og eftir lánveitingu, annar fastur kostnaður væri kr. 88.200 fyrir og eftir lánveitingu þá væri framfærslukostnaður bæði fyrir og eftir lánveitingu kr. 75.000. Afgangur á mánuði var kr. 6.300 fyrir og eftir lánveitingu.

Eftirfarandi athugasemd fylgdi með fjárhagsyfirlitinu: „*Eignir skuldir og tekjur skv. skattframtali og launaseðlum. Framfærsla lágmark. Rekstur eins bíls. Fastur kostnaður 0,20% af stöðu lána sem hann ætlar að taka við. Þau eru að skilja og húsið selst ekki svo hann ætlar að kaupa hana út. Hún kemur samt til með að búa þar áfram með börnin og borga honum leigu. Hvort hann kemur til með að borga meðlag eða að hún borgi minni leigu á eftir að koma í ljós. Svo í mínum tölum er hvorki leiga sem tekjur eða meðlög sem útgjöld. Það sem er og hann ætlar að borga af: Y, Z, Þ, Æ, X, bílalán. Kemur frá Lindu og Elsu 15812/2008 Petrea*“.

Samkvæmt útreikningi á veðbókarvottorði sem útbúið var þann 5. ágúst 2008 á fasteign A og C að B kom fram að á fasteigninni væru áhvílandi kr. 18.874.248, þrjú lán frá L og eitt frá FF. Samtals áhvílandi með lántöku voru kr. 20.874.248.

Samkvæmt upplýsingum frá starfsmanni L var áætluð mánaðarleg greiðslubyrði vegna láns á 1. veðrétti kr. 34.751, vegna láns á 2. veðrétti kr. 8.118 og vegna láns á 3. veðrétti kr. 25.591.

Þann 9. júlí 2012 sendi umboðsmaður skuldara varnaraðila tölvupóst fyrir hönd sóknaraðila þar sem óskað var eftir því að umrædd ábyrgðaryfirlýsing yrði skoðuð og rökstudd afstaða tekin til gildis hennar. Varnaraðili kvað ábyrgðina gilda þann 17. júlí 2012.

Sóknaraðili skaut málinu til nefndarinnar með kvörtun dagsettri 25. september 2012.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili krefst þess að sjálfsskuldarábyrgð hans á skuldabréfi nr. XX verði úrskurðuð ógild. Sóknaraðili kveður varnaraðila ekki hafa farið eftir samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga þegar hann hafi gengist í ábyrgðina. Sóknaraðili bendir á að ekki hafi verið gerður sérstakur ábyrgðarmannasamningur, honum ekki kynnt greiðslumat á aðalskuldara né bent á að slíkt mat lægi fyrir sem hann hafi haft tækifæri til að skoða. Ekkert hafi komið fram um það hvort aðalskuldari teldist hafa greiðslugetu fyrir afborgunum lánsins.

Sóknaraðili bendir á að eina dagsetning skjalsins „Fjárhagsyfirlit“ sé 15. desember 2008 sem sé fjórum mánuðum eftir að hann hafi gengist í ábyrgðina. Skjal þetta sé auk þess eingöngu útprentuð skjámynd úr tölvukerfi bankans og því óundirritað með öllu. Þetta skjal geti ekki talist sönnun á því að greiðslumat hafi verið framkvæmt áður en hann hafi gengist í ábyrgðina, svo sem skylt sé í 3. gr. samkomulagsins.

Bendir sóknaraðili á að á fjárhagsyfirlitinu sé greiðslubyrði lána sú sama fyrir og eftir lánveitingu, þrátt fyrir að um nýja lánveitingu að fjárhæð kr. 2.000.000 hafi verið að ræða. Afgangur skv. fjárhagsyfirlitinu fyrir lántöku hafi verið kr. 6.300 og því ljóst að ef lánið hefði verið talið með hefði komið í ljós að greiðslugeta skuldara hafi verið neikvæð. Sóknaraðili telur því að jafnvel þótt fallist verði á að fjárhagsyfirlitið teldist næg sönnun þess að mat á greiðslugetu hafi farið fram áður en til lánveitingar hafi komið, þá hafi matið verið gallað þar sem ekki hafi verið tekið tillit til aukinnar greiðslubyrði í kjölfar lánveitingarinnar. Telja verði þennan galla verulegan þar sem hann hafi leitt til þess að niðurstaða matsins hafi verið jákvæð sem hún hefði ella ekki orðið. Sóknaraðili telur því að greiðslumatið uppfylli ekki skilyrði 3. gr. samkomulagsins.

Sóknaraðili telur að varnaraðili hafi ekki uppfyllt 4. gr. samkomulagsins þar sem ekki hafi verið tryggt að sóknaraðili gæti kynnt sér niðurstöðu greiðslumatsins og þar sem niðurstaða greiðslumatsins hafi óumdeilanlega verið sú að greiðandi gæti ekki efnt skuldbindingar sínar þá hafi varnaraðila borið að fá skriflega staðfestingu á því að sóknaraðili hafi óskað eftir því að lánið yrði veitt engu að síður.

Sóknaraðili telur að öllu ofangreindu virtu, með vísan til 3. og 4. gr. samkomulagsins, að það sé ósanngjarnt og andstætt góðri viðskiptavenju fyrir varnaraðila að bera sjálfskuldarábyrgðina fyrir sig og beri því að víkja henni til hliðar á grundvelli 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggjerna, enda verði að líta til þess sbr. 2. mgr. 36. gr. laga nr. 7/1936 að sóknaraðili sé ekki sérfróður í lögum og lánaviðskiptum og hafi sjálfur enga fjárhagslega hagsmuni haft af samningnum en gagnaðili sóknaraðila í samningnum sé fjármálafyrirtæki sem hafi á að skipa fjölda sérfræðinga og hafi samningurinn verið gerður af þeirra hálfu í hagnaðarskyni. Til frekari stuðnings máli sínu vísar sóknaraðili til skyldu varnaraðila skv. 1. mgr. 19. gr. laga nr. 161/2002 um fjármálafyrirtæki að starfa í samræmi við heilbrigða og eðlilega viðskiptahætti og venjur á fjármálamarkaði.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfum sóknaraðila verði hafnað. Varnaraðili vísar til þess að fyrir liggi að greiðslumat hafi verið framkvæmt vegna lántöku skuldara. Greiðslumatið hafi verið jákvætt og gefið til kynna fullnægjandi greiðsluskyldu útgefanda skuldabréfsins. Samkvæmt áðurnefndu skuldabréfi hafi sóknaraðili ritað undir svohljóðandi yfirlýsingu: „Ég undirritaður hef kynnt mér efni bréfs þessa og geri mér grein fyrir í hverju ábyrgð mín er fölginn og tel hana samrýmast greiðslugetu minni. Jafnframt hef ég kynnt mér upplýsingabækling um ábyrgðir og efni gildandi samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga.“

Varnaraðili telur að hann hafi í öllum meginatriðum farið að ákvæðum samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga og að meintir annmarkar sem nefndir séu í kvörtun sóknaraðila eigi ekki að leiða til ógildingar framangreindrar sjálfskuldarábyrgðar. Vísað sé til niðurstöðu héraðsdóms Reykjavíkur í máli nr. E-2375/2011 um gildi lánsveðs. Einnig vísar varnaraðili til niðurstöðu héraðsdóms Reykjavíkur í máli nr. E-4871/2011 máli sínu til stuðnings. Þá vísar varnaraðili til úrskurðar úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki í máli nr. 101/2012. Varnaraðili vísar jafnframt til héraðsdóms Reykjavíkur í máli nr. E-760/2012.

Varnaraðili kveður það afstöðu sína að meta þurfi allar aðstæður við lánveitingu, samning aðila og önnur atriði sem varpað geti ljósi á það hvort ógilda beri sjálfskuldarábyrgðaryfirlýsinguna og þá í samræmi við 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggjerna. Vísar varnaraðili því til stuðnings til dóms Hæstaréttar í máli nr. 116/2010. Niðurstaða dómsins styrki afstöðu varnaraðila um að skoða þurfi atvik máls og aðstöðu málsaðila í hverju máli fyrir sig sérstaklega í ljósi áðurnefndrar 36. gr. laga nr. 7/1936. Þá sé jafnframt vísað til úrskurðar úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 10/2011 því til stuðnings að meta verði heildstætt hvort víkja eigi samningi til hliðar með vísan til sanngirnissástæðna.

Bendir varnaraðili á að þrátt fyrir að greiðslumatið beri með sér að hafa verið breytt þann 15. desember 2008 sé það ekki sönnun þess að greiðslumatið hafi ekki verið framkvæmt áður en umrædd lánveiting hafi átt sér stað. Eins og sjá meg af

meðfylgjandi gögnum hafi FF aflað ýmissa gagna og upplýsinga 5. ágúst 2008 eða daginn fyrir undirritun umrædds skuldabréfs. Umræddra gagna og upplýsinga hafi verið aflað m.a. í því skyni að meta greiðslugetu skuldara lánsins. Þá sé rétt að geta þess að dagsetning sú sem getið sé um neðst á umræddu fjárhagsyfirliti hafi ekkert með dagsetningu framkvæmdar greiðslumatsins að gera. Þannig geti dagsetningar fjárhagsyfirlita breyst eingöngu við það að farið sé inn í viðkomandi fjárhagsyfirlit án þess að nokkru sé breytt þar.

Varnaraðili tekur fram hvað varðar þær athugasemdir sóknaraðila er lúta að forsendum umrædds greiðslumats að eins og meðfylgjandi fylgiskjal með fjárhagsyfirliti beri með sér hafi verið gert ráð fyrir sex nánar tilgreindum lánnum í umræddu greiðslumati og hafi umrætt lán verið meðal þeirra. Ekki hafi verið lögð fram nein gögn um fjárhagsaðstæður skuldarans sem bendi til þess að greiðslumatið hafi verið rangt unnið eða rangt reiknað eða gert sennilegt að hann hefði ekki átt að standast greiðslumat samkvæmt þeim viðmiðunum sem lagðar séu til grundvallar í samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga. Varnaraðili telur því umrætt greiðslumat hafa verið unnið í samræmi við reglur samkomulagsins.

Þessu til viðbótar telur varnaraðili kröfu sóknaraðila um ógildingu framangreindrar ábyrgðarskuldbindingar fallna niður vegna tómlætis af hans hálfu. Sóknaraðili hafi ritað undir ábyrgðarskuldbindinguna 6. ágúst 2008 og hafi fyrst verið gerðar athugasemdir við ábyrgðina í júlí 2012 eða fjórum árum eftir að sóknaraðili hafi gengist í umrædda ábyrgð. Varnaraðili vísar þessu til stuðnings til dóms héraðsdóms í máli nr. E-4871/2011.

Varnaraðili vísar til þess að sönnunarbyrði um að skuldbinding sóknaraðila sé fallin úr gildi eða ógild hvíli á sóknaraðila. Sóknaraðili hafi ekki sýnt fram á að ósanngjarnt sé af hálfu varnaraðila að bera fyrir sig ábyrgð hans samkvæmt skuldabréfinu, hvað þá að önnur skilyrði 36. gr. laga nr. 7/1936 séu uppfyllt. Þegar sóknaraðili hafi undirritað umrætt skuldabréf sem sjálfskuldarábyrgðaraðili hafi falist í því loforð sem skuldbindi sóknaraðila að lögum til að tryggja efndir samkvæmt skuldabréfinu. Að því virtu og þegar framangreind atriði séu metin heildstætt verði ekki talið að sóknaraðili hafi sýnt fram á að fyrir hendi séu forsendur til að víkja til hliðar ábyrgðarskuldbindingu hans á grundvelli 36. gr. laga nr. 7/1936.

Varnaraðili telur að lokum rétt að benda á að samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga sé samantekt verklagsreglna sem settar hafi verið til að draga úr vægi ábyrgðarskuldbindinga við lánveitingar. Samkomulagið hafi ekki lagagildi og feli ekki í sér ófrávíkjanlegar formreglur sem sjálfkrafa hafi þær afleiðingar að ógilda beri sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila.

Með vísan til alls framangreinds telur varnaraðili sjálfskuldarábyrgð þá sem sóknaraðili hafi gengist í til tryggingar á umræddu skuldabréfi gilda og beri því að hafna kröfu sóknaraðila.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að gildi sjálfskuldarábyrgðar sóknaraðila á skuldabréfi nr. X, útgefnu af A til FF.

Samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, dagsett 1. nóvember 2001, er undirritað af Sambandi íslenskra sparisjóða f.h. sparisjóða. FF var einn þessara sparisjóða og leiðir varnaraðili í máli þessu rétt sinn frá því félagi. Verður varnaraðili talinn bundinn við efni þess sbr. dóm Hæstaréttar í máli nr. 169/2012, en þeim skilningi hafnað að um sé að ræða samantekt verklagsreglna.

Umrætt samkomulag tekur m.a. til þess þegar einstaklingur gengst í sjálfskuldarábyrgð, sbr. 2. gr. samkomulagsins. Samkvæmt 3. gr. samkomulagsins er fjármálafyrirtæki skylt að meta greiðslugetu greiðanda nema ábyrgðarmaður óski sérstaklega eftir því með skriflegum hætti að svo verði ekki gert. Fjármálafyrirtæki er þó ávallt skylt að greiðslumeta skuldara þegar ábyrgð ábyrgðarmanns á skuldum viðkomandi skuldara nemur meira en kr. 1.000.000. Samkvæmt 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins skal tryggt að ábyrgðarmaður geti kynnt sér niðurstöðu greiðslumats áður en hann gengst í ábyrgðina, enda liggi fyrir að greiðandi hafi samþykkt það. Bendi niðurstaða greiðslumats til þess að greiðandi geti ekki efnt skuldbindingar sínar, en ábyrgðarmaður óskar eftir að lán verði engu að síður veitt, skal hann staðfesta það skriflega.

Í máli þessu liggur fyrir fjárhagsyfirlit sem ber með sér að hafa verið breytt þann 15. desember 2008. Umrætt skuldabréf var gefið út 6. ágúst 2008. Varnaraðili kveður dagsetningu fjárhagsyfirlitsins ekki sönnun þess að greiðslumatið hafi ekki verið framkvæmt áður en lánveitingin átti sér stað. Bendir varnaraðili á að FF hafi aflað gagna um önnur lán skuldara í byrjun ágúst 2008. Þrátt fyrir þá gagnaöflun FF ber fjárhagsyfirlitið ekki með sér að hafa verið unnið í tengslum við umrædda lánveitingu en rúmir fjórir mánuðir liðu frá því skuldabréfið var gefið út og þar til fjárhagsyfirlitinu var breytt. Þannig virðist samkvæmt skýringum með fjárhagsyfirlitinu sem varnaraðili lagði fram að fjárhagsyfirlitið hafi verið unnið í tengslum við skilnað A og C og yfirtöku A á lánum í tengslum við þann skilnað. Samkvæmt skýringunum var eitt þáverandi lána umrætt lán nr. X. Hefur varnaraðila því ekki tekist sönnun um það gegn dagsetningum skjala þeirra sem fram hafa verið lögð að fjárhagsyfirlitið hafi verið unnið í tengslum við útgáfu skuldbréfs nr. XX. Verður því ekki á því byggt.

Í ljósi framangreinds verður að miða við að greiðslumat hafi ekki farið fram. Samkvæmt 3. mgr. 3. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga var varnaraðila skylt að meta greiðslugetu A. Verður varnaraðili að bera hallann af því að slíkt greiðslumat fór ekki fram og þar með hver niðurstaða þess hefði orðið og hvort sóknaraðili hefði eftir sem áður gengist í ábyrgð fyrir A eftir að hafa kynnt sér matið. Verður í þessu sambandi ekki fram hjá því litið að við gerð þess greiðslumats sem framkvæmt var fjórum mánuðum eftir umrædda lánveitingu, stóð mjög tæpt að skuldarinn stæðist greiðslumat. Er því í raun ekkert unnt að fullyrða um hvort skuldarinn hefði staðist greiðslumat við umrædda lánveitingu og hæpið að draga neinar ályktanir af gögnum málsins um líkindi á því. Er ekki unnt að fallast á samjöfnuð varnaraðila á þessum málsatvikum og dómi héraðsdóms Reykjavíkur í máli E-2375/2011. Í umræddu dómsmáli hafði greiðslumat verið framkvæmt af lánveitanda, niðurstaða þess var jákvæð og ekki þótti sýnt hvernig það hefði getað haft áhrif á ákvörðun ábyrgðarmannsins um að gangast í ábyrgð þótt honum hefði verið kynnt þessi staðreynd. Hér liggur hins vegar, sem fyrr greinir, ekkert fyrir um hvort lántakinn hefði yfir höfuð staðist greiðslumat, hefði FF hirt um að framkvæma það.

Ekki verður séð að málsatvik séu hér sambærileg máli Hæstaréttar nr. 116/2010 þar sem sérstök yfirlýsing ábyrgðarmanns lá fyrir um að hann hefði gengist

í ábyrgðina þótt skuldari hefði ekki staðist greiðslumat. Hið sama gildir um málsatvik í máli héraðsdóms Reykjavíkur í máli 4871/2011 og í máli úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 101/2012, en greiðslumat hafði verið framkvæmt í báðum þessum tilvikum.

Ekki verður fallist á að dómur héraðsdóms Reykjavíkur í máli nr. E-760/2012 hafi fordæmisgildi í máli þessu. Í því máli hafði sambúðarkona undanskilið banka frá þeirri skyldu að framkvæma greiðslumat, með yfirlýsingu á sjálfskuldarábyrgðina. Sú er ekki aðstaðan í máli því sem hér er um rætt.

Ekki liggur fyrir hvenær sóknaraðila varð fyrst ljóst að með réttu hefði átt að kynna henni greiðslumat á skuldaranum með tryggilegum hætti áður en hún tókst á hendur sjálfskuldarábyrgð á skuldabréfi nr. XX og að þetta kynni að hafa áhrif á greiðsluskyldu hennar. Í þessu ljósi telur nefndin sig ekki geta fallist á að sóknaraðili hafi sýnt af sér tómlæti sem leiði til þess að ábyrgðaryfirlýsing hennar verði látin standa.

Í ljósi alls framangreinds verður að telja að rétt sé að ógilda sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila á skuldabréfi nr. XX, útgefnu af A til FF, með vísan til 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggæringa.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila, M, á skuldabréfi nr. XX, útgefnu af A til FF er ógild.

Reykjavík, 11. janúar 2013.

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marelsson

Jóhann Tómas Sigurðsson

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Oddur Ólason